

7. kutatási keretprogram: nagyobb hangsúly a kutatási témákon

Interjú az EU 7. kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogramjáról dr. Vass Ilonával, a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) alelnökével és Gulyás Ágnessel, az NKTH Külsőkapcsolatok Főosztálya EU-osztályának vezetőjével.

Szerzői információ:

Bak Árpád

Angol nyelv és irodalom szakos bölcész és újságíró, a Debreceni Egyetem Angol–Amerikai Intézetében szerzett diplomát 2002-ben. 2003-tól tagja a Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ). 2004 óta az InfoPark Zrt. *Koine* című innovációs hírlevelének főszerkesztője az INFINIT Intelligence Bt. alkalmazásában. 1998 és 2004 között az információs társadalomról, a digitális kultúráról és a filmkultúráról szóló írásai és fordításai többek között a *Ctheory* (Kanada), a *Filmtett*, a *Filmvilág*, az *Internet Kalauz*, a *Korunk*, a *Metropolisz*, a *Piac és Profit*, valamint a *Természet Világa* című lapokban, illetve folyóiratokban jelentek meg.

E-mail: bak.arpad@ittk.hu

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Bak Árpád. „7. kutatási keretprogram: nagyobb hangsúly a kutatási témákon”.

Információs Társadalom VI, 3. szám (2006): 142–151.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.VI.2006.3.8>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

Bak Árpád

7. kutatási keretprogram: nagyobb hangsúly a kutatási témákon

Interjú az EU 7. kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogramjáról Dr. Vass Ilonával, a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) alelnökével és Gulyás Ágnessel, az NKTH Külföldi Kapcsolatok Főosztálya EU-osztályának vezetőjével.

– *Információs Társadalom: Mi ad politikai kontextust az EU kutatás-fejlesztési keretprogramjának? A 7. kutatási keretprogram (FP7) 2005 áprilisban bemutatott bizottsági tervezete mennyiben tekinthető az Európai Tanács által közel azonos időben újraindított lisszaboni stratégia kutatáspolitikai eszközének?*

– **Dr. Vass Ilona:** Az első keretprogram 1984-ben indult, amikor még nem voltak lisszaboni célkitűzések, és most sem lehet azt mondani, hogy Lisszabon lenne a program meghatározó kontextusa, legfeljebb azt, hogy új impulzust adott neki. A keretprogramnak különleges, kiemelt szerepet adott az a felismerés, hogy Európa mennyire lemaradt Amerika és Japán mögött a versenyképesség szempontjából, de eddig is volt szerepe az unió kutatás-fejlesztési céljainak meghatározásában.

– **I. T.:** *Miközben Európa kutatás-fejlesztési teljesítményének értékelése kapcsán rendszerint a lisszaboni célkitűzések kerülnek a figyelem középpontjába, az uniós pénzügyi perspektíva tárgyalásakor a keretprogram tervezett költségvetését jelentősen csökkentették.*

– **V. I.:** Ez azért történhetett meg, mert a keretprogram európai szinten nagyon kicsi részt tesz ki a kutatás-fejlesztésre fordított GDP-ben.¹ A program csak azokat a fejlesztéseket támogatja, amelyek összeurópai szinten fontosak, így a támogatási összegek nagyobb részének kiosztása a tagállamok hatáskörében marad, a strukturális és kohéziós alapokon keresztül. Az Európai Tanács felkérésére készült, januárban megjelent Aho-jelentés ezzel kapcsolatban azt fejtette ki, hogy a strukturális alapokból a nemzeti kormányok körülbelül 6%-ot fordítanak a kutatás-fejlesztés és az innováció támogatására, amit föl kellene emelni 20%-ra. A versenyképesség fokozásának fő eszközét ugyanis a tagállamok tevékenységei nyújtják.

– **I. T.:** *Hogyan befolyásolta az Európai Kutatási Térség (European Research Area, ERA) koncepciójának 2000. évi megjelenése a keretprogram fejlődését?*

– **Gulyás Ágnes:** A 2002-ben indult 6. keretprogram a fő eszköze az Európai Kutatási Térség létrehozásának, melynek célja az európai kutatás szétदारaboltságának megszüntetése, a párhuzamosan folyó kutatások kiküszöbölése, az európai kutatási kapacitás lehető legjobb kihasználása, a kritikus tömeg elérése és a nemzeti keretek között folyó kutatás-fejlesztési tevékenységek összehangolása.

– **I. T.:** *Milyen specifikus programokból épül fel az új keretprogram?*

¹ A 2002 és 2006 közötti időszakra szóló 6. kutatási keretprogram eredetileg 17,5 milliárd eurós költségvetése a tagállamok K + F összkiadásainak 4-5%-át tette ki. Forrás: *The 6th Framework Programme in brief*. Brussels: European Commission, December 2002, 4. – *A szerk.*

– **G. Á.:** A 7. K + F keretprogramnak négy specifikus programja lesz, amelyek a következők: Kooperáció, Ötletek, Emberek és Kapacitások. E négy specifikus program foglalja magában az európai kutatáspolitikát hat fő célkitűzését.² A „Kooperáció” című specifikus program a hat célkitűzés közül hármat tartalmaz: a kollaboratív kutatást, az európai technológiai kezdeményezéseket és a nemzeti programok koordinációját. Az „Ötletek” az alapkutatás támogatását tűzte ki célul a kutatócsoportok európai szintű versenyén keresztül. Az „Ember” című specifikus program a már létező Marie Curie-akciók továbbfejlesztését szolgálja a tudás- és karrierfejlesztés, valamint az ipar és akadémiai szféra közötti mobilitás erősítése érdekében. A „Kapacitások” a kutatási infrastruktúra és a kutatási potenciál fejlesztését, a kis- és középvállalkozásokat (KKV-kat) célozza meg.

– **I. T.:** A 7. keretprogram ötödik elemét a Közös Kutatási Központ (Joint Research Centre, JRC) nem nukleáris tevékenységei adják, kiegészítő specifikus programként. Miért kapnak önálló státuszt az új keretprogramban a JRC tevékenységei?

– **G. Á.:** A JRC célkitűzése a fogyasztóorientált tudományos és technikai háttér biztosítása a közösségi politikák előkészítése, kifejlesztése és megvalósítása során. A JRC a következő területeken saját kutatásokat is folytat: környezetvédelem és fenntarthatóság, élelmiszer-ipari és vegyi termékek és az egészség, nukleáris biztonság és biztonsági garanciák, referencia anyagok és -mérések, az állampolgárok biztonsága, a csalások és hamisítások megakadályozása, technológiai előrejelzés. Az Európai Unió bővítési politikájának elősegítése érdekében a JRC támogatja és kiemelt prioritásként kezeli a csatlakozó, valamint az újonnan csatlakozott államok integrációját az Európai Kutatási Térségbe.

– **I. T.:** Az új keretprogram szerkezete viszonylag nagy átalakuláson ment keresztül. A 6. keretprogram három specifikus programjának tartalmi elemeit erősen átcsoportosították a 7. keretprogram specifikus programjain belül.³ A régebbi programok átnevezése és a korábbi elemek újrendezése az előzőhöz képest milyen fókuszot ad az új keretprogramnak?

– **G. Á.:** Az átrendezés által egyszerűbb és érthetőbb lett a keretprogram. Megmaradtak a tematikus prioritások. A változás ezen a téren annyi volt, hogy a 6. keretprogram „Fenntartható fejlődés, globális változások és ökoszisztémák” tematikus prioritásának három alprioritása (közlekedés, energia, környezet) önálló tematikus prioritásként jelenik meg; továbbá új prioritásként bejött a biztonsági kutatások témaköre.

– **I. T.:** Egy bizottsági közlemény szerint míg a 6. keretprogram az eszközökre helyezte a hangsúlyt, a 7. a kutatási témákra fogja. Mit jelent ez pontosan?

– **G. Á.:** A 6. keretprogramban a bizottság a felhívásokban meghatározta, hogy milyen eszközökkel, például úgynevezett „Integrált projekttel” (integrated Project, IP) és

² „2004 júniusában az Európai Bizottság elfogadta a »Tudomány és technológia, Európa jövőjének a kulcsa – iránymutatások az Európai Unió kutatáspolitikájának támogatásához« című dokumentumot, mely meghatározza az Európai Unió új kutatáspolitikájának hat fő célkitűzését, melyek a következők: 1. európai kiválósági központok létrehozása a laboratóriumok együttműködésén keresztül; 2. az európai technológiai kezdeményezések elindítása; 3. az alapkutatás kreativitásának ösztönzése a kutatócsoportok európai szintű versenyén keresztül; 4. Európa vonzóvá tétele a legjobb kutatók számára; 5. európai léptékű kutatás-fejlesztési infrastruktúrák fejlesztése; 6. a nemzeti kutatási programok koordinálásának erősítése.” Forrás: A 7. keretprogram és háttere, NKTH. – A szerk

³ Lásd 1. és 2. táblázat.

„specifikus célzott kutatási projekttel” (*Specific Targeted Research Project, STREP*) lehet pályázni. A 7. keretprogram e két eszközt összevonja „kollaboratív kutatási projekt” néven, és nem határozza meg, hogy milyen nagyságú projekttel lehet ebben a struktúrában pályázni.

– **I. T.:** *Míg a 6. keretprogram több új finanszírozási sémát vezetett be, az utódjában ehhez képest kevesebb ilyen új eszközt találunk.*

– **V. I.:** Az eddigi gyakorlat az volt, hogy minden egyes keretprogram négy évre szólt. A mostanit már harmonizálják az Unió pénzügyi tervezésével, így hétéves időszakot fog felölelni. Korábban azt lehetett látni, hogy mindig elég jól „megrángatták” a rendszert, teljesen új elemeket vezettek be. A keretprogramok értékelései, amelyeket a bizottság végrehajtott, azt mutatták, hogy sokkal nagyobb stabilitásra van szükség, mert nagyon sok idő eltelik, míg a résztvevők megtanulják az új pályázati rendszert és az új eszközök kezelését. A bizottság ezért arra törekedett, hogy sokkal több stabil elem maradjon, így csak néhány új eszközzel gazdagították a programot.

– **I. T.:** *Az egyik új finanszírozási séma a „közös technológiai kezdeményezések” (Joint technology initiative, JTI) elnevezésű eszköz, amely a gazdasági szféra részvételét ösztönzi a kutatás-fejlesztésben. Ezen a téren igen nagy az Unió lemaradása: Európa évente körülbelül 130 milliárd euróval fordít kevesebbet kutatás-fejlesztésre, mint az Egyesült Államok, és ennek a hiánynak a 80%-a a magánszektorból származik.⁴*

– **V. I.:** Ez egy olyan eszköz, amely a kutatási stratégiák kialakításában teljes iparágak bevonását teszi lehetővé. A 6. keretprogram új eszközei közül az integrált projektek (*Integrated Project, IP*) ösztönözték a vállalkozások részvételét, de azok nem ebben a szellemben működtek, mert témáik bizottsági stratégiákat követtek. A „közös technológiai kezdeményezések” ezzel szemben az ipari kezdeményezésű európai technológiai platformokra épülnek, amelyeknek a kereteiben az ipari szereplők ágazati „útvonalterveket” (*roadmaps*) dolgoznak ki. A JTI-kben is – hasonlóképpen – egy-egy gazdasági szektor szereplői együtt határozzák meg, hogy a fejlesztés területén melyek a legfontosabb lépések. A korábbi eszközöknél, az IP-knél és a specifikus célzott kutatási projekteknel a bizottság a tagállamokkal együtt dönti el, hogy milyen kiírások születnek. A JTI-k esetében az ipar fogja meghatározni, hogy merre tereljék a fejlesztéseket, és ahhoz írnak majd ki pályázatokat és felhívásokat.

– **G. Á.:** A „Kooperáció” című programon belül működő „közös technológiai kezdeményezések” a következő hat szűkebb kutatási területre terjednek ki: hidrogén- és üzemanyagcellák; légügy és légi közlekedés; innovatív gyógyászat; nanoelektronika; beágyazott számítógépes rendszerek; globális monitoring a környezet és biztonság érdekében (*Global Monitoring of Environment and Security, GMES*).

– **I. T.:** *Az FP7 első vázlatát az Európai Bizottság készítette el 2005. áprilisban, amit az Európai Parlamentnek, majd az Európai Unió Tanácsnak kell jóváhagynia. A tervet a parlament tárgyalta, amikor 2006. áprilisban megszületett az EU 2007 és 2013 közötti időszakra szóló teljes költségvetési megállapodása, ami szerényebb összeget enged meg a keretprogramnak, mint amivel a bizottság számolt. Ezért a bizottságnak új tervezetet kellett kidolgoznia és benyújtania a parlamentnek. A lecsökkent költségvetés – a bizottság eredeti 72 milliárd eurós javaslatát*

⁴ *Building the ERA of knowledge for growth.* Brussel: European Commission, 6. 4. 2005, 3.

a tanács és parlament idén áprilisban elért kompromisszuma 50 milliárdra csökkentette – hogyan érinti a tervezetet?

– V. I.: A javaslat átdolgozásakor annak eredeti struktúrája nem sérült. Nem a főnyíróelvet követték, de nem is dobtak ki olyan elemet, amit korábban betervezték, hanem bizonyos megfontolások alapján különbözőképpen csökkentették az összegeket. Egyes részek költségvetéséből többet faragtak le, másokéból kevesebbet.

– I. T.: *A költségvetés így is jelentősen növekedett: az 50 milliárd eurós keret 40%-os emelkedést jelent a 6. keretprogramhoz képest. Hogyan fogja ez éreztetni hatását, miután a keretprogram életbe lép?*

– V. I.: Az a stratégia, hogy az első évben annyi pénzt szeretnének biztosítani, amennyi a 6. keretprogramnak az átlagos finanszírozása volt. Onnan fog fokozatosan emelkedni, és az éves költségvetés nagyságrendje az időszak végére éri el a csúcst. Az egyetlen kivétel az infrastruktúrák esetében van, ahol a ciklus közepére tervezték a csúcfinanszírozásokat. Ezt az egyet leszámítva, a többi terület szép fokozatos növekedésre van beállítva. Ezzel a Versenyképességi Tanács messzemenőig egyetértett, ugyanakkor ez a fajta ütemezés nincs összhangban Lisszabonnal. Lisszabon ugyanis 2010-re bezárul, a keretprogram összegeinek nagyságrendje pedig éppen 2010-től fog fölugrani.

– I. T.: *Milyen konfliktusok jellemzik a három uniós szerv FP7-vitáit?*

– V. I.: Az 5. és 6. keretprogram elindításánál, melyeknek szintén szemtanúja voltam, még nem volt olyan erős a parlament, mint most. Tehát lehet, hogy most a parlament több dologban fog hozzászólni a vitákhoz, mint korábban. A bizottság tervezetének parlamenti értékeléseiben általában azon van a hangsúly, hogy nagyobb legyen az ipari hasznosítás támogatásának aránya és a keretprogram nagyobb mértékben járuljon hozzá az európai ipar versenyképességéhez. (2006. június 19-ig az Európai Parlament Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottsága, az ITRE több mint 300 módosítási javaslattal egészítette ki a keretprogram bizottsági tervezetét. Az egyik legjelentősebb nézeteltérés a két uniós intézmény között annak kapcsán alakult ki, hogy a parlament nagyobb autonómiával látná el az alapkutatási támogatásokat felügyelő, hamarosan felálló új szervet, az Európai Kutatási Tanácsot. Egy további lényeges különbség, hogy az ITRE egy új pénzügyi alap, a Technology Transfer Facility létrehozását javasolja a technológiatranszfer-folyamatok ösztönzésére, amit az Európai Befektetési Alap kezelne. – A szerk.)

– I. T.: *Az unió kutatás-fejlesztési keretprogramjának tematikus prioritásai nem terjednek ki a nukleáris energiára, mert vele párhuzamosan működik az Euratom keretprogramja. Az Európai Bizottság az új keretprogram-tervezettel egyszerre készítette el és nyújtotta be az Euratom 2007 és 2011 közötti időszakra szóló keretprogramját, amely nincs összehangolva úgy az unió költségvetésével, mint az FP7. Miért szükséges ezen a területen egy külön program működtetése?*

– G. Á.: A 2007–2011 közötti időszakot felölelő Euratom keretprogramra irányuló javaslat az Euratom-szerződés 7. cikkén alapul. E cikk második bekezdésével összhangban a kutatási programokat legfeljebb öt évre állapítják meg. Ezért van az, hogy az Euratom-keretprogramra vonatkozó javaslat nem ugyanarra az időtartamra vonatkozik, mint a K + F keretprogramra irányuló javaslat.

– I. T.: *Az új nukleáris kutatási program miben különbözik a régitől?*

– G. Á.: Igazán nagy különbségek nincsenek, inkább a hangsúlyok tolódtak el a fúziós kutatások, illetve a radioaktív hulladékok kezelése és az új fissziós reaktorkoncepciók (például a negyedik generációs erőművek) irányába.

– I. T.: A 6. keretprogramban új elemként szerepelt az alapkutatásokat támogató, a tematikus prioritásokon kívül eső „Új és kibontakozó tudományágak és technológiák” (*New and Emerging Science and Technology, NEST*) kutatási aktivitás 215 millió euró költségvetéssel. A 7. keretprogramban ezt a „frontier research” típusú, azaz úttörő jellegű kutatásokat célzó „Ötletek” nevű specifikus program hívott felváltani. Mit ért a bizottság „frontier research” alatt?

– V. I.: A *frontier research* az alapkutatások megfelelője. Manapság már nem *basic research*-nek hívják, mert az a régi lineáris modellt idézi, amely mereven elkülöníti az alap- és az alkalmazott kutatások, illetve a kísérleti fejlesztések kategóriáit. Az újabb elméletek nem ilyen éles határokon gondolkodnak. Egy ilyen modellben a *frontier research* olyan terület, amely nagyon elől van a láncban, tehát még messze van a hasznosítástól. Azért adták neki ezt a nevet, mert ez jobban tükrözi, hogy nem cél nélküli kutatásokról van szó, de azok a hasznosíthatóságtól még távol vannak.

– I. T.: Az „Ötletek” című specifikus programhoz a bizottság eredetileg 11,862 milliárd eurót javasolt, majd az összeg a költségvetési kompromisszum után hozzávetőlegesen 7,46 milliárdra csökkent. Így a kilenc tematikus prioritást definiáló „Kooperáció” című specifikus program után az „Ötletek” rendelkezik majd a második legnagyobb költségvetéssel. Mi ad magyarázatot arra, hogy a *frontier research* súlya hirtelen ilyen mértékben megnőtt a keretprogramban?

– V. I.: Mivel a keretprogram tematikus prioritásait főülről irányított módon határozzák meg és a programokat több évre dolgozzák ki, mindig kell hagyni mozgásteret annak a lehetőségnek, hogy jöhet valami váratlan külső esemény, amire a tudománynak reagálnia kell, vagy paradigmaváltás következik be magán a tudományon belül. A *frontier*-kutatások is ezt szolgálják, hogy olyan hirtelen változásokra, föltörekvő új területekre is lehessen kutatási pénzt adni, amit nem láthattak előre.

– I. T.: A 6. keretprogram „információs társadalom technológiái” (*IST*) tematikus prioritásán belül létezett egy „jövőbeli és feltörekvő technológiák” (*FET*) kezdeményezés, amely az infokommunikációs szektor feltörekvő területeinek kutatásait támogatta. Most, hogy a 7. keretprogramban az alapkutatások önálló specifikus programot kapnak, az infokommunikáció-program megőrzi ezt az elemet?

– V. I.: Az „információs és kommunikációs technológiák” (*Information and Communication Technologies, ICT*) kutatási tematikában biztos, hogy lesznek ilyen elemek. Ez különösen egy olyan terület, ami nagyon gyorsan változik, ahol nem lehet úgy fölkészülni, hogy hét évre kidolgozzunk programokat, és ahhoz ragaszkodunk. Minden tematikus prioritáson belül képeznek tartalékkeretet, amit hirtelen jött témákra tartalékolnak. Eredetileg a madárinfluenza nem volt benne a 6. keretprogramban, mégis írtak ki pályázatokat hozzá kapcsolódóan. Hogy az ilyen kereteknek külön nevet is adnak-e, vagy hogy ösztönzik-e a kutatási témák alulról történő kezdeményezését, az mindig az adott szakterületről függ.

– I. T.: Elődjéhez hasonlóan a 7. keretprogram uniós szinten meghatározott kutatási területei között is kiugróan magas az információs és kommunikációs technológiák költségvetése.

– V. I.: Eddig is az IST volt a vezető, amit az élettudományok követtek, és ezen az arányon most sem igazán változtattak. A kiemelt költségvetési szerep egyik oka, hogy Európának ebben az ágazatban a legnagyobb a lemaradása Amerikához képest. Talán

csak a mobiltechnológia és a távközlés az egyetlen terület a szektoron belül, ami kivételt képez ez alól. Ezenkívül pedig ez horizontális kérdés is. Az informatika húzza az egész gazdaságot, meghatározza a többi szektort, ágazatot is.

– **I. T.:** Az Európai Bizottság információs társadalomért és médiaügyekért felelős főigazgatósága (*Information Society and Media Directorate-General, DG INFSO-MEDIA*) részt vesz valamilyen formában a keretprogram működésében? A Viviane Reding vezette szerve 2010 kezdeményezése hogyan kapcsolódik a Kutatási Főigazgatóság keretprogramjának IST-tematikájához?

– **G. Á.:** A DG INFSO-MEDIA felelőssége az információs társadalom fejlesztésére vonatkozik, s ez felöleli a kutatás, a bevezetés (*deployment*) és a szabályozás területeit. Ezért a kutatási főigazgatóság megosztja a KTF Keretprogram végrehajtási felelősségét a DG INFSO-MEDIA-val. A Bizottság a befejeződő *eEurope* helyébe az új „Információ–2010” (*i2010*) politikai kezdeményezéssel állt elő. Ez a kezdeményezés mintegy politikai keretet ad az információs társadalom európai fejlesztésének, az uniós szintű és a tagországi kezdeményezéseknek. Az eddigi *eEurope*-kezdeményezés bizottsági támogatását 2007-től az eddigi MODINIS-program helyett a versenyképességi és innovációs keretprogram (*Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP*) veszi át, s az információs társadalom fejlesztésének a *deployment* kérdései, amelyeket az *i2010* foglal keretbe, a CIP-program költségvetéséből kapnak támogatást. A CIP vonatkozó költségvetése a 2007–2013. évekre várhatóan 2,8 milliárd euró lesz, míg a 7. keretprogram az információs és kommunikációs technológiákra 9 milliárd euró támogatást szán.

– **I. T.:** A 6. és a 7. keretprogram egyformán kevés forrást biztosít a társadalomtudományok és a humán tudományok terén folyó kutatások számára.

– **V. I.:** A keretprogram fő célja a gazdasági versenyképesség növelése, és ehhez persze a társadalomtudományokra is szükség van, de nem olyan mértékben, mint a többi tematikus prioritás tudományágaira. Ha megnézzük a támogatások ágazati összetételét bármelyik tagállamban, akkor körülbelül olyan arányok alakulnak ki, mint a keretprogramban, tehát az utóbbi nem bontja fel a szokványos rendet. A *frontier research* specifikus programjában lehet, hogy más rangot kapnak a társadalomtudományok, és lehet, hogy ott a műszaki tudományokkal azonos súlyuk lesz.

– **I. T.:** A 6. keretprogram támogatásait elnyerő kutatás-fejlesztési projektek az Európai Befektetési Banktól kölcsönöket, továbbá az Európai Befektetési Alaptól kockázati finanszírozásban és garanciákban részesülhetnek. Milyen uniós szintű ösztönző eszközökkel növelhető tovább a magánszféra részvétele a kutatás-fejlesztési együttműködésekben?

– **G. Á.:** A magánszféra támogatása elsősorban nemzeti szinten történik, amire ráépül az uniós szintű finanszírozás. Ez utóbbi finanszírozással európai problémákat próbálnak kezelni. Az állami támogatások nemzeti szinten ösztönzik a magánszféra kutatás-fejlesztési tevékenységét azáltal, hogy infrastruktúrát biztosítanak az egyetemnek, kutatóintézetnek, valamint áthidaló intézmények bevonásán keresztül. A támogatások egy része mindkét esetben a *public-private partnership* formájában valósul meg. (A bizottság tervezete egy kockázatmegosztó pénzalap – a Risk-Sharing Financial Facility – elkülönítését javasolja a 7. keretprogram költségvetéséből, melyet az Európai Befektetési Bank kezelne, saját kutatás-fejlesztési kölcsönei mellett. – A szerk.)

– **I. T.:** Nemzeti szinten milyen eszközök támogatják a hazai részvételt?

– G. Á.: Az Apponyi Albert-program 5. témaköre nyújt lehetőséget arra, hogy a magyar pályázók támogatásért folyamodjanak nemzetközi konzorciumok megszervezésének előkészítéséhez, nyertes pályázat esetén pedig a szerződés megkötéséhez

– I. T.: A 6. keretprogram hét tematikus prioritáshoz biztosított költségvetésnek (11,285 milliárd euró) 15%-át a bizottság a kis- és közepes vállalatok részére irányozta elő. Milyen formában vettek részt a KKV-k az FP6-ban?

– G. Á.: A KKV-k nemzetközi konzorciumok tagjaként vettek részt a keretprogramban. A tematikus területeken előnyt jelentett, ha a konzorcium tagjai között KKV-k is voltak. Már a 6. keretprogramban is léteztek a KKV-programok, így a CRAFT, illetve a „Kollektív kutatási projektek”, amelyeknek a költségvetési keretét kimerítették a pályázók.

– I. T.: Az új programtervezet hogyan erősítené a KKV-k kutatási és innovációs kapacitását?

– G. Á.: A 7. keretprogramban a „Kapacitások” specifikus program hat programjának egyike a „KKV-k javát szolgáló kutatás”, melynek célja az innovációs kapacitással rendelkező európai KKV-k megerősítése. A program két eszköze a „kutatás a KKV-k számára” és a „kutatás KKV-szövetségek számára”. Az első esetben innovatív KKV-k csoportjait támogatják közös technológiai problémák megoldása érdekében. A második esetben KKV-k szövetségei kaphatnak támogatást arra, hogy az egyes ipari szektorok és szegmensek KKV-inak nagyobb csoportját érintő technológiai problémákra megoldást találjanak. Emellett a KKV-k bármely tematikus prioritásban részt vehetnek nemzetközi konzorcium tagjaként.

– I. T.: Az Európai Bizottság a közelmúltban az innováció tematikáját elkülönítette a kutatás-fejlesztéstől, és a Vállalkozási és Iparügyi Főigazgatósága hatáskörébe helyezte a területet. A Günter Verheugen vezette főigazgatóság 2007-től elindítja a kis- és közepes vállalatokra erősen koncentráló versenyképességi és innovációs keretprogramját (CIP). Hogyan egészíti majd ki egymást a két keretprogram?

– G. Á.: A CIP-nek többek között olyan célkitűzései vannak, mint a KKV-k versenyképességének előmozdítása és az innováció támogatása. A CIP esetében többek között a vállalkozások innovációjáról, az innovációs kultúra fejlesztéséről van szó, míg a kutatási keretprogram lényegében a fejlesztési szakaszig nyújt támogatást.

– I. T.: A keretprogramokból származó támogatásra többnyire nemzetközi konzorciumok pályázhatnak. Miért fektet az uniós kutatópolitika látszólag kisebb hangsúlyt a független kutatócsoportok és az egyéni kutatói karrierek támogatására?

– G. Á.: Az új keretprogram nem fektet kisebb hangsúlyt a kutatócsoportok és a kutatói karrierek, mint a nemzetközi konzorciumok támogatására. A független kutatócsoportok támogatása az alapkutatás területén teljesen új elem, melynek az a célja, hogy ezen a területen fokozza a versenyt Európában. Az „Emberek” című specifikus program, ahova a kutatói karrierek fejlesztése is tartozik, szintén sarkalatos pontja a keretprogramnak. A 7. keretprogramban az erre a területre jutó költségvetés több mint 4,5 milliárd euró, szemben a 6. keretprogrammal, amikor ez 1,7 milliárd euró volt. Kiemelt hangsúlyt fektet a bizottság a mobilitás ösztönzésére és szükségességére, valamint az elsősorban az USA-ban élő európai kutatók visszacsalogtatására.

– I. T.: A bizottság keretprogram-javaslatára hogyan teszi lehetővé a nemzeti kutatási programok koordinálását?

– **G. Á.:** Az *ERA-NET* program a 6. keretprogramban indult el először, és folytatódni fog a 7. keretprogramban is. Lényegében a nemzeti kutatási programok koordinációját biztosítja, és nemcsak új *ERA-NET* projektek indítását, hanem a meglévők elmélyítését, így például a partnerkapcsolatok kiterjesztését vagy a programok kölcsönös megnyitását is jelenti. A séma új elemeként megjelenő *ERA-NET Plus* lényege az, hogy az EU kiegészítő támogatást ad azoknak a kutatásfinanszírozó szervezeteknek, amelyek közös alapot hoznak létre, hogy az egymásnak megfelelő regionális és nemzeti programokból közös pályázati felhívásokat jelentessenek meg.

– **I. T.:** *Miben különbözik a keretprogram más európai szintű kutatásfinanszírozó programoktól, mint amilyen az EUREKA és a COST? Milyen együttműködés létezik ezek között a programok között?*

– **G. Á.:** A COST-program kormányközi keret-együttműködés, amely nemzeti szinten támogatott projektek koordinációját látja el európai szinten. A kutatási projektek nemzeti szinten kapnak támogatást, míg az ezzel kapcsolatos koordinációs költségeket a COST fedezi. Az EUREKA a piacközüli kutatás-fejlesztés érdekében létrehozott hálózat, amely az európai vállalatok versenyképességét javítja, nemzetközi együttműködési és innovációs hálózatok és kapcsolatok kialakítása révén. Az EUREKA piacközüli kutatásokat finanszíroz, tagállami programok költségvetéséből.

– **I. T.:** *Hogyan értékelhető Magyarország részvétele a 6. keretprogramban?*

– **G. Á.:** A 2006. januári adatok alapján a 6. keretprogramban 651 pályázó vett részt, akik összesen 75,5 millió euró támogatást nyertek. Ezek az adatok a keretprogramra vonatkozóan még nem véglegesek. A három legsikeresebb terület az „információs és kommunikációs technológiák”, az „élettudományok, genomika és biotechnológia az egészség szolgálatában”, valamint a Marie Curie-akciók.

– **I. T.:** *Hogyan vesz részt Magyarország a tervezésben?*

– **G. Á.:** A keretprogram előkészítésével kapcsolatos feladatok koordinálásáért a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal felelős. Az uniós kutatás-fejlesztési politika elsődleges színtere a Versenyképességi Tanács, ahol miniszteri szinten vitatják meg a versenyképességet elősegítő témákat a belső piac, az ipar, a turizmus és a kutatás-fejlesztés területén. A Versenyképességi Tanács szakértői kérdéseivel a Kutatási Munkacsoport (*Working Party on Research*) foglalkozik, amelynek ülésein általában az Európai Bizottság mellé rendelt delegáció szakdiplomátája, a delegált T&T-attasé vesz részt.

Mellékletek

1. táblázat. A 6. kutatási keretprogram (2002–2006) szerkezete és költségvetése

Forrás: Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal

A 6. kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogram (2002–2006) költségvetési keretei (millió euró)	
I. Az európai kutatás integrálása és koncentrálása	14 682
Tematikus prioritások	12 438
1. Genomika és biotechnológia az egészség szolgálatában	2 514
2. Az információs társadalom technológiai	39 84
3. Nanotechnológia és nanotudományok	1 429
4. Repüléstechnika és űrkutatás	1 182
5. Élelmiszerminőség és biztonság	753
6. Fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák	2 329
7. Állampolgárok és kormányzás a tudásalapú társadalomban	247
Specifikus kutatási aktivitások	1 409
1. A tudományos és technológiai szükségletek előrejelzése: új problémák és lehetőségek a tudományban és a technológiában (NEST)	590
2. Kis- és középvállalkozások részvételének támogatása – horizontális akciók	473
3. A nemzetközi együttműködést támogató specifikus tevékenységek	346
A Közös Kutatóközponttal (Joint Research Center, JRC) kapcsolatos tevékenységek	835
1. A Közös Kutatási Központ (Joint Research Centre, JRC) 2005. évi pályázati felhívása	
II. Az Európai Kutatási Térség strukturálása	2 854
1. A kutatás és innováció ösztönzése	319
2. Humán kutatói erőforrások és a kutatói mobilitás elősegítése	1 732
3. A kutatási infrastruktúra fejlesztése	715
4. Tudomány és társadalom	88
III. Az Európai Kutatási Térség alapjainak megerősítése	320
1. A kutatási tevékenységek összehangolása	270
2. Kutatási és innovációs irányelvek kialakítása	50
Összesen	17 856

2. táblázat. Az Európai Bizottság tervezete a 7. kutatási keretprogramról

Az Európai Bizottság 7. kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogramról (2007–2013) szóló tervezetének költségvetési keretei ⁵ (millió euró)	
I. Együttműködés	44 432 (millió euró)
1. Egészségügy	8 317
2. Élelmiszerek, mezőgazdaság és biotechnológia	2 455
3. Információs és kommunikációs technológiák	12 670
4. Nanotudományok, nanotechnológiák, anyagtudomány és új gyártástechnológiák	4832
5. Energia	2 931
6. Környezetvédelem (beleértve az éghajlatváltozást is)	2 535
7. Közlekedés (beleértve a repüléstechnikát is)	5 940
8. Társadalom-gazdaságtan és humán tudományok	792
9. Biztonság és világűr	3 960
II. Ötletek	11 862
III. Emberi erőforrások	7 129
IV. Kapacitások	7 486
1. Kutatási infrastruktúrák	3 961
2. A KKV-k javára végzett kutatás	1 901
3. A tudás régiói	158
4. Kutatási potenciál	554
5. Tudomány a társadalomban	554
6. Nemzetközi együttműködési tevékenységek	358
V. A Közös Kutatóközpont nem nukleáris tevékenységei	1 817
Összesen	72 726

Forrás: „Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozatához az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó 7. keretprogramjáról (2007–2013)”. Európai Bizottság, Kutatási Főigazgatóság, 2005. április 4., 51–52).

Bak Árpád

Angol nyelv és irodalom szakos bölcsész és újságíró, a Debreceni Egyetem Angol–Amerikai Intézetében szerzett diplomát 2002-ben. 2003-tól tagja a Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ). 2004 óta az InfoPark Zrt. *Koine* című innovációs hírlevelének főszerkesztője az INFINIT Intelligence Bt. alkalmazásában. 1998 és 2004 között az információs társadalomról, a digitális kultúráról és a filmkultúráról szóló írásai és fordításai többek között a *Ctheory* (Kanada), a *Filmzett*, a *Filmvilág*, az *Internet Kalauz*, a *Korunk*, a *Metropolisz*, a *Piac és Profit*, valamint a *Természet Világa* című lapokban, illetve folyóiratokban jelentek meg.

E-mail: bak.arpad@itk.hu

⁵ A tervezetet 2005 áprilisában nyújtotta be a bizottság az Európai Parlament és az Európai Tanács számára. A tervezet bemutatása óta az uniós pénzügyi tárgyalások során a keretprogram költségvetése 50,183 milliárd euróra csökkent. Lapzártánk időpontjában a keretprogram egyes szerkezeti elemeinek pontos költségvetése még nem ismeretes.